

**DOSSIER
CARREIRA
POLO DEREITO
A SER NENA
2023-24**

**Save the
Children**

O presente dossier didáctico axudaravos a contextualizar na aula a gran problemática que é para millóns de nenas e adolescentes o matrimonio forzoso; un problema global e multicausal que pon en risco o seu desenvolvemento e os seus soños.

Mediante actividades e recursos audiovisuais poderedes afondar máis e coñecer da man dalgunhas rapazas como se enfrentan a esta dificultade, así como o traballo que realizamos desde Save the Children, para o que é fundamental o voso apoio a través da Carreira polo Dereito a ser Nena.

Edición:

Marisol Paniagua, Sara Adrián
y Alberto Fernández

Arte e maquetación:

Germán Gullón

BENVIDOS E BENVIDAS

Benvidos e benvidas á 3ª edición da Carreira polo Dereito a Ser Nena, a carreira solidaria con enfoque de xénero que achega ás vosas aulas a difícil realidade á que se enfrontan millóns de nenas e adolescentes: o matrimonio forzado.

As cifras sobre matrimonios forzados son alarmantes, ao longo deste dossier poderedes dar ao voso alumnado unha visión global do que supón esta problemática, dende as múltiples causas que o agravan ata como abordar o problema para protexer ás nenas dun futuro.

O teu papel é fundamental para converterte en altofalante para aquelas nenas e adolescentes que se ven obrigadas a casar e deixan de lado os seus soños de seguir estudando e decidir sobre o seu propio futuro. Polo tanto, a través da túa acción na Carreira estarás dicindo en voz alta: **Eu defendo o Dereito a ser Nena.**

«Chámome Zaynab, teño 16 anos e vivo en Borno, Nixeria. Creo, firmemente, que o matrimonio infantil é unha forma de violencia que nega ás rapazas a súa infancia. Desgraciadamente, vivino de cerca, a miña amiga sufriu e morreu no parto.»

**OBRIGADAS
A ABANDONAR
A SUA INFANCIA**

SOBRE O MATRIMONIO INFANTIL

Aínda que pode ser doado definir o matrimonio infantil, a realidade é diferente, xa que depende da lei de cada país, da súa cultura, da súa economía e da súa relixión. Pero unha cousa é certa: **cando este matrimonio é forzado por razóns económicas e culturais, e un dos cónxuxes é menor de 18 anos, supón unha grave vulneración dos Dereitos Humanos e sobre todo dos Dereitos da Infancia.** Esta é a realidade que viven 700 millóns de mulleres no mundo, que casaron de pequenas. Unha vez casadas, adoitan estar illadas e teñen restrinxida a súa liberdade. Convértense en persoas invisibles, propiedade das súas parellas e xa non teñen voz nin apoio do resto da comunidade.

O matrimonio infantil é unha forma de violencia de xénero que ten impactos profundos e transformadores nas nenas, nas súas familias e nas xeracións posteriores. Négaselles ás nenas casadas a liberdade de tomar decisións críticas sobre as súas propias vidas, corren un alto risco de abandono escolar, de illamento social, quedan continuamente expostas á violencia e os riscos de morte e discapacidade asociados co embarazo adolescente.

As cifras anuais son abafadoras, ao redor de 12 millóns de nenas casan cada ano, 2 millóns antes de cumprir os 15 anos, e calcúlase que **a finais desta década 142 millóns de nenas veranse obrigadas a casar, obrigadas a abandonar a súa infancia.**

142 millóns de nenas
terán sido obrigadas
a casar a finais desta
década.

CAUSAS E CONSECUENCIAS DO MATRIMONIO INFANTIL

Pobreza

Os pais non adoitan casar coas súas fillas por crueldade ou insensibilidade. Desde a mentalidade occidental esta práctica pode parecer estraña, pero para moitas familias dos lugares máis pobres do mundo é a única opción para darlles un futuro seguro ás súas fillas, xa que pasan a ser responsabilidade do seu marido, quen pode alimentalas e protexelas.

Dote

A dote é o pago que a familia da nena recibe do marido. Este pago, xa sexa monetario ou en especie (animais, por exemplo) axuda a que a familia e o resto dos nenos máis pequenos poidan saír adiante.

Tradición

A tradición fai que as nenas sexan consideradas unha carga, e canto antes casan, máis rápido se alivia esa carga. Dende este punto de vista, o matrimonio infantil non só se acepta, senón que se considera unha opción válida.

Crisis climática

Os fenómenos climáticos son agora extremos, causando graves danos á terra. As frecuentes secas en moitas zonas de África provocan a perda de colleitas que teñen as familias para o seu propio consumo, o do seu gando e para o intercambio no mercado, ademais de afectar aos propios animais, provocando a súa morte en moitos casos. A incapacidade de ter un medio de vida axeitado non deixa ás familias máis remedio que casar cedo ás súas fillas.

Conflitos

Os enfrontamentos e as guerras provocan graves crises humanitarias, grandes desprazamentos de poboación e desprotección nos sectores máis vulnerables: as nenas. Se ben é certo que se evitaron 78,6 millóns de matrimonios forzados de nenas nos últimos 25 anos, estas graves crises humanitarias que están a vivir varios países dificultan a loita contra este problema.

Abandono escolar

Casar cedo trae consigo unha serie de consecuencias difíciles de superar. Polo xeral, as nenas, cando están casadas, teñen que abandonar a escola e deixar de recibir formación. Isto dificulta as posibilidades de futuro que poidan ter e condénaas a quedar na casa e facerse cargo das tarefas domésticas e criar aos fillos, impedindo a súa autonomía e, polo tanto, facéndoas moito máis vulnerables.

Ciclo de marxinación

Unha vez que a nena ten que abandonar o colexio para ocuparse da casa, do seu marido e dos seus futuros fillos, córtase a posibilidade de seguir estudando, formándose e, no futuro, atopar un traballo que lle proporcione recursos propios. Isto sitúaa nunha situación de vulnerabilidade e marxinación.

Embarazo temperá

Tras un matrimonio forzado, as adolescentes teñen que afrontar un embarazo precoz, cando o seu corpo aínda non está preparado para ser nai, nin física nin psicolóxicamente. Poden ter problemas durante o embarazo e o parto que poñen en perigo a súa vida e a do bebé, e moitas veces non teñen a formación suficiente como nais e para coidar adecuadamente aos seus bebés. Son nenas que coidan doutros nenos.

Violencia e abuso sexual

As adolescentes que están casadas non entran neste tipo de unión voluntariamente. Están expostas a violencia e abuso sexual sen ningunha protección legal.

ÁFRICA E A VIOLENCIA DE XÉNERO

O matrimonio infantil é causa e consecuencia da desigualdade de xénero, un abuso de dereitos e unha forma de violencia de xénero con impactos duradeiros na saúde física e mental, na educación e na participación política das nenas.

A educación é fundamental para o empoderamento individual, económico e político das nenas, e estar fóra da escola é tanto un factor de risco para o matrimonio infantil como unha consecuencia común. A escola pode proporcionar un factor de protección crítico para as nenas durante os anos nos que corren máis risco de contraer matrimonio. Así, en **Malí**, menos de 1 de cada 10 nenas (o 8 %) rematan os estudos secundarios.

En **Serra Leoa**, 3 de cada 10 (30%) nenas están casadas; 1 de cada 10 antes dos 15 anos, e o 83% das nenas e mulleres do país están sometidas a mutilación/ablación xenital feminina. O 71% dese total, antes dos 15 anos. Antes da COVID-19, as taxas de matrimonio infantil en Serra Leoa estaban a diminuír, aínda que na última década, o progreso diminuíu. As nenas que medran en fogares máis pobres e nas zonas rurais seguen nunha situación de risco moito maior que as de familias máis ricas e de zonas urbanas.

Unha de cada oito (13%) nenas experimenta embarazos adolescentes. O embarazo e as complicacións e a mortalidade maternas son a principal causa de morte entre as adolescentes de 15 a 19 anos en todo o mundo, un risco aumentado polo acceso limitado a parteiras capacitadas. A maioría dos nacementos (63%) en **Etiopía** non son atendidos por persoal cualificado.

Na maioría das rexións de **Níxer**, 3 de cada 5 (ao redor do 60%) das mulleres e nenas sufriron violencia física, sexual, económica, psicolóxica ou cultural.

**A educación é fundamental
para o empoderamento
individual, económico e
político das nenas.**

En Malí, menos de 1 de cada 10 nenas (8%) completa a escola secundaria.

En Serra Leoa, 3 de cada 10 (30%) nenas son casadas.

Na maioría das rexións de Níxer, 3 de cada 5 (arredor do 60%) das mulleres e nenas sufriron violencia física, sexual, económica, psicolóxica ou cultural.

En Etiopía, a maioría dos partos (63%) non son atendidos por persoal cualificado.

NÚMEROS EN POSITIVO: O TRABALLO DE SAVE THE CHILDREN

Xunto coas nenas e outros defensores da igualdade de xénero, estamos a traballar para evitar 9 millóns de matrimonios infantís para 2026. Traballamos para erradicar o matrimonio forzado de forma transversal en todas as nosas áreas temáticas a través dos nosos programas de educación, saúde e educación e protección infantil. Ademais, facémolo a diferentes niveis: previndo estes matrimonios e traballando as normas sociais; intervindo directamente coas adolescentes casadas, e influíndo politicamente a nivel nacional de cada país.

Cremos que só abordando as causas profundas desta práctica (desigualdade de xénero e pobreza) podemos acabar co problema.

Prevención: traballo con familias e comunidades

Intervencións cos pais a nivel do fogar, e coas comunidades a nivel local, dirixidas a incidir no comportamento e a concienciar sobre os perigos físicos e psicolóxicos aos que se enfrontan as nenas e adolescentes. Son as propias mulleres destas comunidades as que forman e manteñen o diálogo coas comunidades veciñas, promovendo a participación das nenas e dos nenos para xerar un debate sobre determinadas normas sociais.

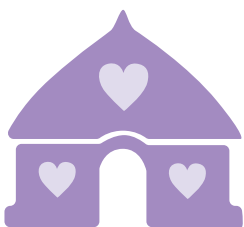
Medios de vida para as familias

Ao darlle diñeiro en efectivo ás familias para comprar alimentos ou pensos para o gando e sementes máis resistentes á seca, ofrecémoslles medios de subsistencia para que a falta de ingresos non sexa un motivo para que teñan que casar ás mozas da familia.

Educación: volvendo á escola

Desenvolvemos programas educativos que fomenten que as nenas non abandonen a escola e recuperen as súas vidas cando foron vítimas de matrimonios forzados. Realizamos intervencións directas a nivel individual para apoiar ás nenas xa casadas para mellorar a súa protección e benestar. Buscamos facilitar o regreso ao colexio para que poidan continuar coa súa formación. O obxectivo é o apoio ás adolescentes casadas, e para iso realízanse actividades que atendan tanto as súas necesidades sanitarias e educativas, como o illamento que caracteriza a súa situación.

Protección: espazos seguros

É importante establecer espazos seguros, grupos de apoio e clubs de nenas para que as adolescentes casadas poidan coñecer e compartir experiencias e recibir información precisa sobre saúde, nutrición e prácticas de coidado infantil. Do mesmo xeito, estes espazos seguros proporcionan ás nenas e adolescentes un lugar propio para traballar aspectos como a asertividade e o empoderamento para evitar o matrimonio.

Cambiando a lexislación: Leis contra o matrimonio forzoso

Un compoñente esencial é a defensa a nivel nacional para influír nos cambios na lexislación e nas políticas nacionais para garantir que o matrimonio precoz xa non sexa permitido baixo a lei do país. É por iso que participamos activamente nunha serie de redes e foros interinstitucionais, centrando os nosos esforzos en producir cambios lexislativos que non só reforcen os sistemas de protección da infancia, senón que promovan a igualdade de xénero.

Informarse sobre
a problemática

Redactar un
manifesto para
lelo o día da
carreira

Facer un
xornal
escolar

**COÑECER,
COMUNICAR,
ACTUAR, QUE PODES
FACER TI?**

**Contactar coa prensa
local para informar sobre
a súa carreira solidaria**

Deseñar murais

**Facer un conto/
cómic sobre a
temática**

Crear vídeos

E, por suposto, realizar a carreira solidaria...

**¡ACTÚA COA
CARREIRA POLO
DEREITO
A SER NENA!**

ESPERÁMOSVOS EN SAVETHECHILDREN.ES

Neste dossier queremos visibilizar as consecuencias do matrimonio forzado nas **nenas e adolescentes**, que está a facer Save the Children para acabar con el e que podedes facer vós. Vimos que as causas do matrimonio infantil son varias e diversas, polo que tamén hai que actuar a distintos niveis. Grazas ás persoas que nos apoian ano tras ano, podemos facer moito por estas nenas e adolescentes, para defender o seu Dereito a ser Nena. Para completar a información deste dossier, **invitámosvos a ver máis recursos na nosa web, e a seguir traballando co alumnado neste tema.**

Vídeos e actividades

Tedes **material adicional** (testemuños, historias de vida) para axudar ao voso alumnado a comprender mellor a realidade á que se enfrontan milleiros de nenas no mundo e que contextualizará a vosa acción solidaria.

Carreira polo Dereito a ser Nena

savethechildren.es/materiales-audiovisuales-ninas-coles

Preguntas frecuentes e números de conta

Na nosa web accederedes ás **preguntas máis frecuentes** sobre a nosa organización e as nosas actividades. Alí atoparedes os **números de conta onde ingresar a vosa recadación solidaria**. Despois do ingreso enviaremosvos un recibo e un diploma de agradecemento para compartir coa vosa comunidade educativa.

Xa teño a miña recadación. ¿Agora, que?
savethechildren.es/centros-educativos/recaudacion-coles

POR UNHA MAREA ESCOLAR CONTRA O MATRIMONIO INFANTIL

En Save the Children defendemos un alumnado protagonista da acción. Unha infancia que se mobiliza para cambiar o mundo é unha infancia educada en valores de empatía, sustentabilidade e solidariedade.

**Convertédevos en altofalante
da infancia máis vulnerable e, entre todos e todas,
defenderemos o dereito a ser nena.**

Mobilízate en: savethechildren.es/movilizacion-coles

**SE TE MOVES,
O MUNDO MÓVESE**

Save the Children